

บทความวิจัย

วันที่รับบทความ:

21 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ:

19 ตุลาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ:

20 ตุลาคม 2564

แฉล้ม สถาพร^{1*} ภาสกร ทองขุนดำ¹ ตมิสา ทิพย์ะ¹ ธวัชชัย หลินมา² สมรักรักษ์ รอดเจริญ³
และ ศณิตษา ชีระสุนท์⁴

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

²สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

³คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
80280

⁴คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

* ผู้เขียนหลัก อีเมลล์: chalaem_sat@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อผลิตผ้ามัดย้อมด้วยสีเคมี แต่ลวดลายที่ผลิตยังไม่ี้อัตลักษณ์ที่โดดเด่นและไม่เป็นที่รู้จัก ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติด้วยกิจกรรมทางศิลปะและออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและออกแบบเพื่อพัฒนากลุ่มให้มีความรู้และทักษะการสร้างสรรค์ และผสมผสานกับทักษะของชุมชนเพื่อพัฒนางานออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้ 1) กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะและออกแบบและฝึกปฏิบัติงานสร้างสรรค์ 2) กิจกรรมทางศิลปะและออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การพัฒนางานจากกิจกรรมทางศิลปะและออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 4) การคัดเลือกและประเมินผลงานศิลปะและออกแบบของชุมชน 5) การนำเสนอผลงานศิลปะและออกแบบด้วยการจัดกิจกรรมทางศิลปะและออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย การประเมินผลการจัดกิจกรรม การหาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 6) การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนให้กับกลุ่มผู้ผลิตอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอำเภอพิปูน ส่งผลให้มีการพัฒนาลวดลายผ้ามัดย้อมบาติกที่มีอัตลักษณ์ คือ “เกลียวสายน้ำตาปี” และ “ต้นน้ำตาปี” การสร้างชุดความรู้ของชุมชน การออกแบบบรรจุภัณฑ์และป้ายห้อยสินค้า การนำสีธรรมชาติมาทดแทนสีเคมีเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป นอกจากนี้ยังมีการนำชุดความรู้และทักษะการทำผ้ามัดย้อมไปถ่ายทอดทั้งในและนอกชุมชน และการบริหารกิจกรรมกลุ่มและสร้างอาชีพทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน มีรายได้รวมประมาณ 165,385 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 142.5 และผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมบาติกได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภัณฑ์ OTOP 4 ดาว และมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้มีการขยายตัวด้านเศรษฐกิจสังคมและการกำหนดนโยบายสาธารณะในแผนพัฒนาท้องถิ่นของอำเภอพิปูน

คำสำคัญ:

จังหวัดนครศรีธรรมราช
วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด
ผลิตภัณฑ์ OTOP
ผ้ามัดย้อมบาติก
กิจกรรมทางศิลปะและออกแบบ

Research Article

Received:

21 August 2021

Received in revised form:

19 October 2021

Accepted:

20 October 2021

Chalaem Sathaporn^{1,*}, Passakorn Tonkhundum¹, Tamisa Tippaya¹,
Thawatchai Linma², Somrak Rodjaroen³ and Sanatcha Theerachun⁴

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Nakhon Si Thammarat Province, 80280 Thailand

²Research and Development Institute, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Nakhon Si Thammarat Province, 80280 Thailand

³Faculty of Science and Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Nakhon Si Thammarat Province, 80280 Thailand

⁴Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Nakhon Si Thammarat Province, 80280 Thailand

* Corresponding author's E-mail: chaturun.ph@mail.wu.ac.th

Abstract

Tonnamtapi Handmade Community Enterprise in Phipun district, Nakhon Si Thammarat province, is a local group of people producing chemical tie–dye products, of which patterns might lack a unique identity. The products were not widely known, hence, generating a small income. This research aimed to create value to the tie–dye products with natural tie–dye products by natural colouring and incorporating art and design activities that engage the community. The group members participated in activities created for developing knowledge and creativity; thus, they can develop new tie–die patterns and create new processed goods. The work involves these processes: 1) art transfer and design knowledge and creative workshop training, 2) participatory art and design activities for the community, 3) work development from art and design activities with the community, 4) selection and evaluation of the community artwork and design, 5) presentation of artwork and design through art and design activities participated by community and network, evaluating activity, defining distribution channels, and 6) technology transfer to other community entrepreneurs and relevant agencies in Phipun district. The study has caused the community enterprise to develop its unique patterns representing the community identities which are “twisting flow of Tapi River” and “Tapi Upstream”. The outcomes include the community’s knowledge, designed packaging and tags, the substitution of chemical color with natural color, reduction of the environmental problems, and production of processed clothes. Besides, the knowledge and skills of making tie–dye products have been transferred to local people both in and out of the community. Furthermore, management of the activities of the Community Enterprise and career–building generated the circular economy within the community. Total income is approximately 165,385 baht, increasing by 142.5%. Batik tie–dye products have received the Community Product Standards, 4–Star OTOP Product, environmental standards. In conclusion, these outputs lead to economic expansion, social contribution, and extended public policies in the local development plan of Phipun district.

Keywords:

Nakhon Si Thammarat province
Tonnamtapi handmade community
enterprise
OTOP products
Batik tie–dye cloth
Arts and design activities

บทนำ

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product – OTOP) เป็นโครงการที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน มุ่งหวังให้คนในชุมชนได้นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ จำหน่ายและสร้างรายได้ให้ตนเอง ครอบครัวและชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น จำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเป็นการสร้างอาชีพที่เกิดจากหมู่บ้านหรือตำบล โดยสนับสนุนให้มีกิจกรรมการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ การตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด โดยใช้พลังกาย (Energy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความปรารถนา (Desire) ที่จะใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนและสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนรุ่นต่อไป และวางรากฐานที่สำคัญของประเทศและสังคมไทย (The Bureau of Local Wisdom and Community Enterprise Promotion, 2021)

จากแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด นครศรีธรรมราช เป้าหมายหนึ่งของการพัฒนา คือ การยกระดับมาตรฐาน คุณภาพ การเพิ่มรายได้ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การพัฒนาคน ชุมชน และสังคมให้น่าอยู่ มีความเข้มแข็งตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกลยุทธ์การพัฒนาหลายด้าน ดังนี้ 1) พัฒนาระบบการจัดการวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ศิลปะ ภูมิปัญญาแผ่นดินให้มีความยั่งยืน สร้างคุณค่าเพิ่มแก่ชุมชนและจังหวัด 2) อนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน พัฒนาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม (Nakhon Si Thammarat Provincial Office, 2020) ซึ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือสินค้า OTOP ที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ในประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย มีผ้ามัดย้อม 3 รายการ (Community Development Department, 2020) จากโครงการสนับสนุนยุทธศาสตร์ส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และการจัดประเภทชุมชนท่องเที่ยว โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อมูลการลงทะเบียน OTOP ในปี พ.ศ. 2557 – พ.ศ. 2561 จำนวน 1,836 ราย รวม 3,566 ผลิตภัณฑ์ การส่งผลิตภัณฑ์เข้ารับการคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 249 ผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) อาหาร 64 ผลิตภัณฑ์ 2) เครื่องดื่ม 8 ผลิตภัณฑ์ 3) ผ้าและเครื่องแต่งกาย 48 ผลิตภัณฑ์ 4) ของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึก 101 ผลิตภัณฑ์ 5) สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร 28 ผลิตภัณฑ์ โดยประมาณการยอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 2,923 ล้านบาท (Nakhon Si Thammarat Provincial Agriculture and Cooperatives Office, 2021) ซึ่งผ้าและเครื่องจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่

พบมากที่สุดในเกือบทุกจังหวัด จากแนวทางในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน มีประโยชน์ใช้สอยหลากหลาย ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิตโดยรักษาคุณค่าและคุณภาพ ส่งเสริมอาชีพคนในท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญา โดยการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์สาธิตการผลิต นิทรรศการ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในชุมชน (Chantachon et al., 2009)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางานและชุมชนได้ โดยการนำเรื่องราว ศิลปวัฒนธรรมและวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง เชียงแสน จังหวัดเชียงราย พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากคุณค่าและมูลค่าบนฐานประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น ยกย่องอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม ชุมชน และกลุ่มผ้าทอมีส่วนร่วมในการเลือกต้นแบบผลิตภัณฑ์ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการตัดเย็บและแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋า (Kusalanon et al., 2021) และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมสมุนไพรโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์โดยสมาชิกมีส่วนร่วมทั้งการบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ด้วยการแบ่งหน้าที่ตามศักยภาพของสมาชิกตั้งแต่กระบวนการตัดสรรวัตถุดิบ ผลิต แปรรูป จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และตราผลิตภัณฑ์ ประจำกลุ่ม (Payungsin, 2020) ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีคุณค่าและมูลค่าด้วยความคิดสร้างสรรค์จากฐานประวัติศาสตร์และทรัพยากรท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกลุ่มผลิตงานด้านศิลปะและออกแบบ มีผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมทั้งสีเคมีและสีธรรมชาติ และได้รับระดับ 4 ดาว ในผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า ผ้ามัดย้อมสีเคมี ณ วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2562 จากการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์โดยอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอำเภอพิปูนคือ เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำตาปี มีน้ำไหลผ่านตลอดปี ปลาหลายชนิด สวนผลไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ กลุ่มวิสาหกิจจึงเลือกเรื่องราวของปลาหมึกและกับต้นน้ำตาปีมาเป็นจุดเด่นเพื่อสร้างสรรค์ผลงานผ้ามัดย้อมที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มมีทักษะการสร้างงานศิลปะและออกแบบเป็นทุนเดิม มีความเชี่ยวชาญการทำผ้ามัดย้อม การผลิตแบบกลุ่ม และเป็นแหล่งเรียนรู้ผ้ามัดย้อมของอำเภอพิปูน

ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด (ภาพที่ 1) คือ 1) ผ้าชิ้น (ย้อมสีเคมี) ร้อยละ 10 2) เสื้อแปรรูป (ย้อมสีเคมี) ร้อยละ 25 3) เสื้อยืด (ย้อมสีเคมี) ร้อยละ 35 4) ผ้าชิ้น (ย้อม

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมของกลุ่ม (ก) ผ้าชิ้น หมอนชุด “ปิ้งบัว” หมอนรูปทรงปลาหมูแกะ และ (ข) มุมจัดแสดงและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

สีธรรมชาติ) ร้อยละ 2 5) ผ้าพันคอ (ย้อมสีธรรมชาติ) ร้อยละ 25 และ 6) เสื้อยืด (ย้อมสีธรรมชาติ) ร้อยละ 3 ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำผ้ามัดย้อมมีทั้งสีเคมีและสีธรรมชาติ ผ้าคอตตอน เสื้อยืดตราห่าน สีย้อมเคมี น้ำยากันสติก ดอกดาวเรือง ใบมังคุด ช่องทางการจำหน่ายเป็นการจำหน่ายให้ลูกค้าโดยตรงและสื่อออนไลน์ Facebook: Kamonwat Danghangsince การจำหน่ายหน้าร้าน การออกบูธ การจัดกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายได้ของกลุ่มในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้เฉลี่ย (ไม่หักต้นทุน) 190,000 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2563) และช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 – พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ก่อนเข้าร่วมการดำเนินโครงการ ทางกลุ่มมีรายได้ 68,200 บาท/ปี โดยรายได้มาจากผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีเคมีและสีธรรมชาติ ทั้งผ้าชิ้นและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

กลุ่มวิสาหกิจต้องการพัฒนางาน ดังนี้ 1) เพิ่มองค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้หลากหลาย 2) ส่งเสริมให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการออกแบบลวดลายผ้าที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ชุมชนสามารถต่อยอดได้ในอนาคต 3) ช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงนำกระบวนการทางศิลปะและออกแบบมาพัฒนาวิสาหกิจและชิ้นงาน ด้วยการฝึกปฏิบัติโดยใช้ความรู้ทางวิชาการศิลปะและออกแบบ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมปฏิบัติการสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจากศิลปินและนักออกแบบในเครือข่าย จากนั้นนำความรู้ไปผสมผสานกับทักษะชุมชน ค้นคว้าวิธีการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติจากพืชในท้องถิ่นเพื่อพัฒนางานผ้ามัดย้อมให้มีอัตลักษณ์ การนำความรู้ของกลุ่มไปพัฒนาคนและงานในชุมชน แล้วถ่ายทอดความรู้ให้กับคนนอกพื้นที่ชุมชน เป็นการส่งต่อความรู้ให้ขยายออกไป และเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ซึ่งการพัฒนาความรู้ให้มีความรู้และทักษะดังกล่าวนำไปสู่การสร้างผลงานสร้างสรรค์และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

การสร้างคุณค่าของวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมดเป็นการนำกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะและออกแบบ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมาดำเนินการด้วยการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผลประโยชน์ ด้วยการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะและออกแบบและฝึกปฏิบัติงานสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการถ่ายทอดความรู้พื้นฐานทางศิลปะและออกแบบให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมดและกลุ่มผู้ผลิตอื่น ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยสมาชิกกลุ่มได้ทบทวนความรู้ทางวิชาการศิลปะและออกแบบเบื้องต้นและเพิ่มเติมข้อมูลงานสร้างสรรค์ ขั้นตอนนี้เป็น การบรรยายเนื้อหาและสาธิตเพื่อสร้างความเข้าใจ เช่น กระบวนการสร้างสรรค์ องค์ประกอบศิลปะ ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุ ประกอบด้วย 1) จุด 2) เส้น (เส้นตรงแนวตั้ง เส้นตรงแนวนอน เส้นตรงแนวเฉียงซ้ายและขวา การใช้เส้นตรงเพื่อวาดรูปร่าง รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกระบอก รูปทรงสามเหลี่ยม เส้นโค้ง เส้นโค้งวงกลม เส้นอิสระ) 3) รูปร่าง รูปทรง 4) พื้นผิว 5) แสงเงา และน้ำหนัก 6) พื้นผิว (พื้นผิวหยาบแบบผิวลูก่อ้น พื้นผิวมันวาว พื้นผิวหยาบพื้นผิวเรียบ) การสร้างแรงบันดาลใจจากพื้นที่เพื่อนำมาเป็นข้อมูลการทำงานสร้างสรรค์ การเรียนรู้ทฤษฎีสีเพิ่มเติม การเรียนรู้กระบวนการออกแบบกราฟิก เช่น แรบบันดาลใจในการออกแบบหลักการออกแบบลวดลาย การออกแบบบรรจุภัณฑ์ มีสื่อและเอกสารประกอบการบรรยาย ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการสร้างผลงานศิลปะและออกแบบ สมาชิกกลุ่มได้ฝึกทักษะการวาดเส้น การวาดภาพด้วยสีอะคริลิก โดยมีแรงบันดาลใจจากเนื้อหาและเรื่องราว

ของต้นน้ำตาปีและธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ของอำเภอพิปูน
วางแผนการออกแบบป้ายห้อยสินค้า บรรจุภัณฑ์และการจัดกิจกรรม
(ภาพที่ 2)

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมทางศิลปะและออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรูปแบบการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ (Art workshop) และการปฏิบัติงานออกแบบในชื่อกิจกรรม “ชุมชนนวัตกรรมเขาป่า นา เล” ระหว่างวันที่ 14-16 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ณ กลุ่มลีชลมัตย์ยอม อำเภอลีชล และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีเป้าหมายเพื่อสร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างแรงบันดาลใจและทักษะงานสร้างสรรค์ด้วยรูปแบบ เนื้อหา เทคนิค วิธีการที่หลากหลาย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมจากศิลปินและนักออกแบบจากสถาบันการศึกษา 3 ภูมิภาค 1 องค์การธุรกิจ โดยเชิญวิทยากร ศิลปิน และนักออกแบบในเครือข่าย จำนวน 15 คน มาสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดรวม 80 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้ผลิต ศิลปิน และนักออกแบบในเครือข่าย บุคลากรจากหน่วยงานในพื้นที่อำเภอและจังหวัด โดยการบูรณาการแผนงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และ

การเรียนการสอนของสาขาวิชา กิจกรรมครั้งนี้ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ (จิตรกรรม) พ.ศ. 2552 ในการบรรยายให้ความรู้และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะบาติกร่วมกับศิลปินและชุมชน การวาดภาพเหมือน การแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะระหว่างศิลปินและนักออกแบบ การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างงานศิลปะให้กับทางกลุ่ม ซึ่งได้รับคำแนะนำจากศิลปินเรื่องการจัดวางลวดลายผ้าให้มีน้ำหนักอ่อนแก่ วิธีคิดลวดลายใหม่จากเทคนิคการมัดย้อม กลุ่มทดลองวาดภาพทิวทัศน์ทะเล ทดลองย้อมผ้าด้วยคราม การทำผ้าพิมพ์ทุกข การเรียนรู้ลวดลายกราฟิก ตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ ผ้าพื้นถิ่นผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มนำเสนอผลงานด้วยการจัดวางผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม สาธิตการมัดย้อมผ้าด้วยสีเคมีให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งศิลปิน นักออกแบบ นักศึกษา นักเรียนและครูจากโรงเรียนในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการจากศิลปินและนักออกแบบในเครือข่ายกับทักษะกลุ่มเป็นการแสดงออกที่จะสนับสนุนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน (ภาพที่ 3)

2. การถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มให้คนในชุมชน เป็นการสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชน สร้างพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน ประธานกลุ่มนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปะ มา

ภาพที่ 2 การถ่ายทอดความรู้พื้นฐานทางศิลปะและออกแบบให้กับกลุ่ม (ก) การสาธิตการวาดรูปร่าง รูปทรง และ (ข) สมาชิกกลุ่มฝึกปฏิบัติค้นหาแรงบันดาลใจและวาดภาพทิวทัศน์อำเภอพิปูน

ภาพที่ 3 การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์และงานออกแบบ (ก) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะบาติก และ (ข) การสาธิตการทำผ้าพิมพ์ทุกข

ออกแบบกิจกรรม กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เขียนโครงการ แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นการฝึกบริหารจัดการกิจกรรม และการสร้างเครือข่ายในชุมชนตนเอง ในชื่อกิจกรรม “มัดผ้าย้อมใจวัยเกษียณ” ณ ที่ทำการกลุ่ม กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นครูวัยเกษียณ จำนวน 15 คน จากตำบลยางค้อม ตำบลพิปูน ตำบลควนกลาง ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน ตำบลขุนทะเล ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา (ภาพที่ 4) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุขทางใจให้กับผู้ที่เกษียณอายุที่ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจในตัวเองของวัยเกษียณให้คืนกลับมา โดยผ่านกิจกรรมการทำผ้ามัดย้อม การสอนวิธีการมัดผ้าด้วยวัสดุ เช่น ยางวง ก้อนหิน การลงสี การหมักผ้าให้สีติดดี การซักล้าง ผลจากกิจกรรมพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุข สนุกกับการทำผ้ามัดย้อม และการบูรณาการเรียนการสอนด้วยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นักศึกษาด้วยการจินตนาการเรื่องราวจากผ้ามัดย้อมที่นักศึกษาทำด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนางานจากกิจกรรมทางศิลปะ และออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มกำหนดชุดงานเป็นการพัฒนาลวดลายผ้าชุดใหม่ โดยมีแนวความคิดจากต้นน้ำ

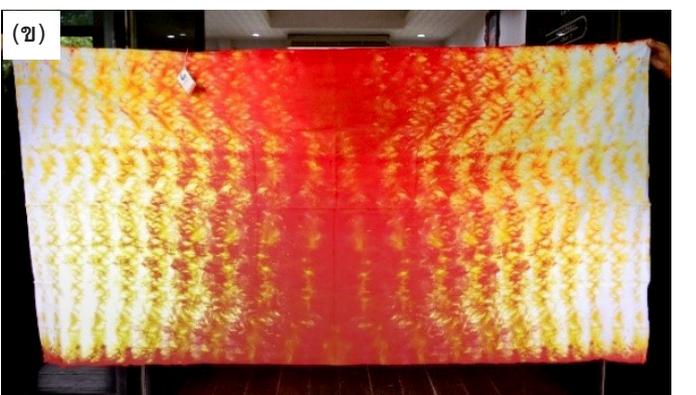
ภาพที่ 4 กิจกรรม “มัดผ้าย้อมใจวัยเกษียณ”

ตาปี ชื่อลวดลาย 1) เกลียวสายน้ำตาปี 2) ต้นน้ำตาปี เป็นการมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติจากการผสมสีจากดอกดาวเรือง ใบมังคุดอ่อน และเปลือกมังคุด มัดย้อมเป็นผ้าชิ้น แปรรูปเป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ เสื้อคอจีนแขนยาว กางเกง และพัฒนาป้ายห้อยสินค้า บรรจุภัณฑ์แบบสายคาดเพิ่มเติม และค้นคว้าเทคนิคมัดย้อมกับบาติกจนเกิดเป็นงานชิ้นใหม่ que แสดงถึงการพัฒนางานต่อเนื่องของกลุ่ม

กลุ่มมีแรงบันดาลใจการออกแบบลวดลายจากธรรมชาติในอำเภอพิปูน ซึ่งมีต้นน้ำตาปี ณ น้ำตกเหนือฟ้า อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรูปทรงตามเนื้อหาและเทคนิควิธีการตามทักษะเฉพาะของแต่ละคน สร้างสรรค์เป็นผลงานวาดเส้น จิตรกรรม สื่อประสม ศิลปะแบบจัดวาง คือ ชุด “ปลาและแม่ น้ำตาปี” ผลงานดังกล่าวมีการมัดย้อมผ้าจากทักษะเฉพาะของกลุ่มให้เกิดลวดลายโดยเฉพาะเรื่องราวของต้นน้ำตาปีและปลาหมูเกาะ เช่น มัดย้อมให้เป็นลายเส้นคล้ายสายน้ำที่กำลังไหล มีรูปทรงวงกลม รูปทรงอิสระคล้ายสายน้ำไหลกระทบก้อนหิน โทสนีฟ้าและน้ำเงินคล้ายสีของน้ำที่สะท้อนสีท้องฟ้า หลังจากนั้นกลุ่มได้นำแนวความคิดมาพัฒนาต่อด้วยการหาแรงบันดาลใจจากพื้นที่และการฝึกปฏิบัติเพิ่มเติมจากการแนะนำ การแปลค่าจากความคิดเป็นภาพร่าง ถ่ายทอดลงบนผืนผ้าด้วยการมัดย้อมเกิดเป็นลวดลายนามธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น (ภาพที่ 5) พัฒนาผ้ามัดย้อมให้เกิดลวดลายมีการย้อมทั้งสีเคมีแบบย้อมเย็น และสีธรรมชาติแบบย้อมร้อน

ลวดลาย “ต้นน้ำตาปี” ย้อมด้วยสีเคมีแบบย้อมเย็น กลุ่มมีแนวความคิด “สะท้อนความงามของสายน้ำตาปีที่ไหลลงมาจากเทือกเขาหลวง ลงมากระทบสายน้ำด้านล่างและก้อนหินเกิดเป็นสายน้ำกระจายที่สวยงาม จึงเป็นที่มาของลวดลายบนผืนผ้าที่สะท้อนความงามของสายน้ำช่วงต้นน้ำตาปี”

ลวดลาย “ปลาหมูเกาะ วายทวนสายน้ำตาปี” ย้อมด้วยสีเคมีแบบย้อมเย็น กลุ่มมีแนวความคิด “สะท้อนความงามของสายน้ำตาปีในช่วงเดือนพฤศจิกายนที่มีปลาหมูเกาะและปลาประจำถิ่นที่เป็นลูกปลาวายทวนสายน้ำตาปีเพื่อขึ้นไปเติบโตที่ต้นน้ำตาปี ซึ่งทำให้เกิดคลื่นเล็ก ๆ วิบวับสวยงามในขณะที่ปลาวายทวนน้ำ จึง

ภาพที่ 5 กระบวนการสร้างสรรค์ของกลุ่ม (ก) ผลงานภาพวาดปลาหมูเกาะของกลุ่ม และ (ข) ลวดลายนามธรรม ชื่อ “ปลาหมูเกาะ วายทวนสายน้ำตาปี”

เป็นที่มาของความงามบนผืนผ้ามัดย้อมต้นน้ำตาปีแสนดีเมด” จากความคิดของกลุ่มในการถ่ายทอดเรื่องราวและบุคลิกของปลาหมอแกะ เป็นการแปลค่าลักษณะปลาหมอแกะว่ายนํ้า ลวดลายบนผืนผ้า จึงเป็นรูปแบบนามธรรมที่แสดงถึงความรู้สึกสวยงาม ความสดชื่น และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

จากการดำเนินการครั้งนี้เป็นการสร้างลวดลายใหม่ โดยประธานกลุ่มนำแนวความคิดและเรื่องราวต้นน้ำตาปีและปลาหมอแกะมาเป็นแนวทางการสร้างงาน 2 ลวดลาย ชื่อ “เกลียวสายน้ำตาปี” และ “ต้นน้ำตาปี” มัดย้อมด้วยสีธรรมชาติจากการผสมสีดอกดาวเรือง ใบมังคุด และเปลือกมังคุด (ภาพที่ 6) เป็นวิธีการย้อมผ้าด้วยการย้อมร้อนเหมือนกันทั้ง 2 ลวดลาย ความแตกต่างคือ การกำหนดลวดลายจากการมัดวัสดุประกอบลายด้วย ก้อนหิน ลูกมังคุด เชือกฟาง การใช้สารช่วยติดสีหยอดลงผ้าด้วยจังหวะที่ต่างกัน เมื่อมีการทำผ้ามัดย้อมลวดลายเดียวกัน 3-7 ชั้นในช่วงเวลาเดียวกัน ประธานกลุ่มสามารถควบคุมลวดลายและโทนสีผ้าให้ใกล้เคียงกันได้มากกว่าร้อยละ 90 และควบคุมมาตรฐานด้วยการทดสอบค่าของสีความเป็นกรด-ด่าง (pH) พบว่าได้ค่า pH7 ซึ่งมีความเป็นกลาง

การทำผ้ามัดย้อม 1 ชั้น ใช้ผ้าคอตตอน ขนาด 2x1.15 เมตร ใช้เวลาทำ 3-5 วัน มีวิธีการดังนี้ 1) เตรียมพืช คือเก็บใบมังคุดและเปลือกมังคุดรวมกัน 2 กิโลกรัม ดอกดาวเรือง 1 กิโลกรัม เด็ดกลีบดอกดาวเรือง หั่นใบมังคุดตามขวางใบให้เป็นชิ้นเล็ก แบ่งเปลือกมังคุดให้เป็นชิ้นเล็ก 2) ต้มน้ำเปล่า 3.5 ลิตร ให้เดือดแล้วใส่ใบมังคุด เปลือกมังคุด และดอกดาวเรือง ต้มต่อจนเดือด ใช้เวลา 1 ชั่วโมง เติมเกลือแกง 20 กรัม ใช้ไม้คนให้ทั่วเป็นระยะ ๆ 3) เตรียมผ้าด้วยการซักน้ำเปล่า แล้วนำมามัดลาย การมัดด้วยเชือกฟางเป็นการสร้างลายเกลียวสายน้ำตาปี การมัดด้วยก้อนหินที่นำมาจากคลองตาปีเป็นการสร้างลายต้นน้ำตาปี 4) นำผ้าที่มัดลวดลายแล้วลงแช่ในน้ำสีย้อมผ้าแบบย้อมร้อนเป็นเวลา 1 ชั่วโมง 5) นำผ้าที่ย้อมแล้วมาแช่และบีบผ้าไปมาในน้ำปูนใสหลาย ๆ ครั้ง น้ำปูนใสมาจากการผสมปูนแดง 5 กรัม กับน้ำ 10 ลิตร 6) ปิดผ้าให้หมาดแล้วนำไปแช่

และบีบไปมาในน้ำมังคุดสลับกับน้ำปูนใสอย่างละ 3 ครั้ง 7) นำสารช่วยติดสีลงน้ำหมักก่อนแก่น้ำผ้า ด้วยส่วนผสมของน้ำสนิม 300 กรัม น้ำมังคุดต้ม 200 กรัม น้ำปูนใส 100 กรัม ผสมกันแล้วหยอดลงบนผ้าให้ทั่ว ทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง ก่อนนำไปซักล้างและตากแดดให้แห้ง การเตรียมน้ำสนิมมาจากการนำเหล็กที่เหลือใช้จากการเกษตร หรือครุวีเรือน เช่น จอบ มีด ตะปู กรรไกร รวม 5 กิโลกรัม แช่ในถังพลาสติก เติมน้ำเปล่า 10 ลิตร กรอกน้ำตาล 2 กิโลกรัม ทิ้งไว้ 15 วัน จนมีฟองลอยบนถัง ตักฟองทิ้งเติมน้ำเปล่า 10.5 ลิตร คนให้ทั่ว ทิ้งไว้ แล้วตักเฉพาะน้ำใส ๆ มาใช้

การหยอดสารช่วยติดสีให้เกิดลวดลายที่ต่างกันดังนี้ ลวดลาย “ต้นน้ำตาปี” หยอดสารช่วยติดสี 1 เว้น 2 (หยอดสารช่วยติดสีในลายที่มัด 1 ช่อง เว้น 2 ช่อง เพื่อให้สีมังคุดเหลืออยู่บริเวณขอบอาจจะเป็นสีเทา วิธีนี้มีมิติของสี 2-3 ระยะในผืนเดียวกัน คือ เทา น้ำตาล และน้ำตาลเข้ม) ลวดลาย “เกลียวสายน้ำตาปี” หยอดสารช่วยติดสี 1 ช่อง เว้น 1 ช่อง ผ้าจะเป็นสีเทาและขาว

กลุ่มนำแนวทางการทำผ้ามัดย้อมจาก 2 ลวดลาย มาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม ประกอบด้วยผ้าชิ้นและเสื้อยืด และนำผ้าชิ้นมาแปรรูปเป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ เสื้อคอจีนแขนยาว และกางเกง (ภาพที่ 7) ผ้าที่ใช้เป็นผ้าคอตตอนชนิดเส้นใยธรรมชาติ ราคาจำหน่ายผ้าชิ้นเมตรละ 400 บาท ราคาต่อชิ้น 800 บาท ผ้าคลุมไหล่ราคา 1,000 บาท การแปรรูปมีทั้ง ณ ที่ตั้งกลุ่มและการจ้างงานตัดเย็บในชุมชน ประธานกลุ่มเป็นผู้ออกแบบลวดลายมัดย้อมผ้าและออกแบบสไตส์เสื้อผ้าสำเร็จรูป และสมาชิกกลุ่มช่วยในขั้นตอนการย้อมผ้า แนวคิดการแปรรูปผ้าชิ้นเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาจากการออกแบบเสื้อ 2 ตัว ลายเกลียวสายน้ำตาปี เป็นเสื้อคอจีนแขนยาว แนวคิดมาจากลายผ้าสีเทา ๆ ชาวๆ ในช่วงมีหมอกตอนเช้า อากาศเย็น จึงออกแบบให้เป็นแนวเสื้อคลุมใส่สบาย ๆ กึ่งลำลอง ไม่เน้นรูปร่างคนสวมใส่ ส่วนชุดกางเกง คือ ลายต้นน้ำตาปี แนวคิดเป็นการเพิ่มความหวานให้ผู้ใช้ด้วยลายที่มีสีน้ำตาลอ่อนปนในลายผ้า ใส่สบาย ๆ พร้อมกางเกงขาวาวตัวโคร่ง ๆ ด้านหลังรูตเอว สำหรับคนที่เอวหนา เสื้อคอจีน แขนยาว แต่สามารถพับแขน

ภาพที่ 6 การทำผ้ามัดย้อมด้วยสีธรรมชาติจากผสมสีดอกดาวเรือง ใบมังคุด และเปลือกมังคุด (ก) การหั่นใบมังคุดเพื่อเตรียมสกัดสี (ข) การต้มสีย้อมผ้า (ค) การย้อมผ้าในน้ำสี และ (ง) การแช่ผ้าในน้ำปูนใสสลับกับน้ำมังคุด

เสื้อได้ เพิ่มความเท่ เสื้อ 2 ตัว แบบหุ่นคนอวบ ๆ ส่วนชุดที่มีกางเกง สำหรับคนพอม นอกจากนี้ประธานกลุ่มได้สอนสมาชิกกลุ่มในการทำผ้ามัดย้อมเพิ่มเพื่อรองรับการผลิตงานในอนาคต คิดค้นวิธีทำผ้ามัดย้อมผสมกับบาติก และร่วมกันพัฒนาป้ายห้อยสินค้าบรรจุภัณฑ์แบบสายคาดเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของกลุ่ม

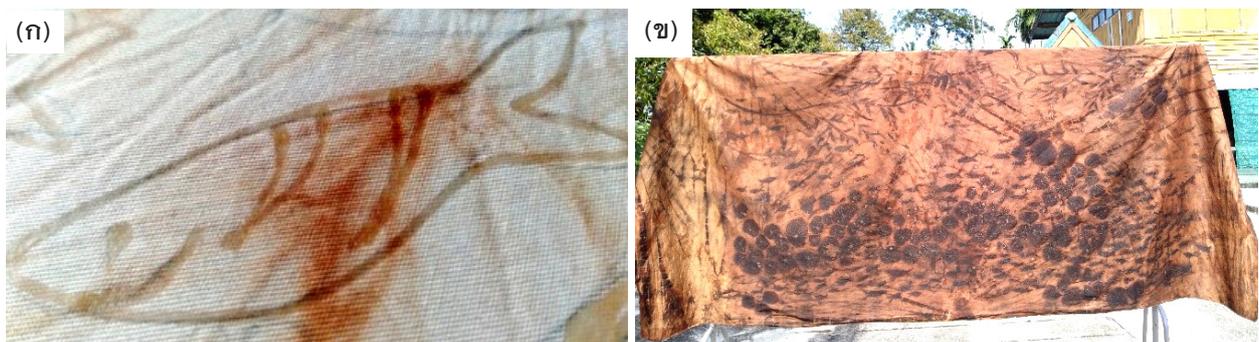
การพัฒนาผ้ามัดย้อมด้วยวิธีการใหม่ของกลุ่มเกิดจากการคิดสร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบลวดลายใหม่เพิ่ม คือการผสมผสานการมัดย้อมและบาติกเพื่อทำให้เกิดลวดลายและอัตลักษณ์ท้องถิ่น จากการฝึกปฏิบัติการทำงานศิลปะด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ ทดลองการสร้างงานด้วยรูปแบบและวิธีการหลากหลาย จึงนำวิธีการวาดเส้นด้วยดินสอหรือสีไม้มาใช้ในการวาดเส้นด้วยเทียนเทคนิคบาติกแล้วมีการมัดย้อมผ้า โดยมีแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ คือ ต้นน้ำต่าปีและปลาหมึกทะเล จึงยังเป็นแนวทางการพัฒนาลวดลายที่ต่อเนื่องจาก 2 ลวดลายใหม่ ประธานกลุ่มจินตนาการ แปลค่าความคิด แล้วถ่ายทอดเรื่องราวออกมาบนผืนผ้า คล้ายการทำงานศิลปะ จากการวิเคราะห์พบว่าเรื่องราวและเนื้อหาผลงานเป็นความงามของธรรมชาติที่กลุ่มถ่ายทอดออกมาด้วยความบริสุทธิ์ใจ การกำหนดโครงสร้างรูปทรงสีเหลี่ยมผืนผ้าแทน

ค่าจากต้นน้ำต่าปี รูปทรงโงมงามเป็นปลาหมึกทะเล โบ๊ว ไม้เลื้อยในน้ำ เส้นโค้ง เส้นอิสระแทนค่าสายน้ำต่าปี จัดวางรูปทรงต่อเนื่อง

เทคนิควิธีการเป็นการวิธีการย้อมร้อน ย้อมเย็น การวาดเส้นบาติกด้วยจันตึง และการระบายสีด้วยฟู่กัน การทำผ้า 1 ชั้น ใช้เวลา 5-10 วัน ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของลวดลาย วิธีการทำ 1) สร้างลวดลายผ้าเป็นลายเกลียวสายน้ำต่าปีแล้วนำมาเขียนเทียนจนเต็มผืน 2) นำผ้ามามัดด้วยลายเกลียวสายน้ำต่าปีอีกครั้ง แล้วแช่น้ำมั่งคุดแบบย้อมเย็น แช่สลับกับน้ำปูนใส 3 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง เพื่อให้สีซึมเข้าเนื้อผ้า สีจะเข้มขึ้น 3) หยอดสารช่วยติดสี (น้ำสนิม) ให้เป็นลายเกลียวสายน้ำต่าปี คือ 1 วัน 1 ตั้งทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง แล้วแกะผ้า ตัดเชือกฟางออก ตากผ้าให้แห้ง นำไปซักด้วยน้ำเปล่าให้สีส่วนเกินออก ตากผ้าให้แห้ง 4) นำผ้ามาระบายสีน้ำมั่งคุดด้วยฟู่กัน ระบายซ้ำ 5-7 ครั้ง เพื่อให้สีเข้ม รอให้แห้งแล้วแช่น้ำเกลือ 2 กรัม ต่อ น้ำ 5 ลิตร แช่ทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง 5) นำผ้าไปต้มในน้ำเดือดเพื่อให้เทียนหลุดจากผ้า แล้วซักด้วยน้ำเปล่าจนสีน้ำใส ตากผ้าให้แห้ง จากวิธีการดังกล่าวจึงเกิดเป็นผลงานที่มีลวดลายสวยงามด้วยเทคนิควิธีการใหม่และสะท้อนการพัฒนาของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์ใหม่จาก 2 ลวดลาย (ก) เสื้อยืด (ข) เสื้อคอจีนแขนยาวและกางเกง (ค) ผ้าพันคอและผ้าซิ่น และ (ง) ผ้าคลุมไหล่ ลวดลายต้นน้ำต่าปี

ภาพที่ 8 ผลงานวิธีการใหม่ของกลุ่ม (ก) วาดเส้นด้วยเทียนเป็นรูปทรงปลาหมึกทะเลว่ายน้ำในแม่น้ำต่าปี และ (ข) ผลการผสมผสานเทคนิคเกิดเป็นลวดลายและน้ำหนักอ่อนแก่ของสี

การพัฒนาป้ายห้อยสินค้าและบรรจุภัณฑ์แบบสายคาดเพิ่มเติมจากบรรจุภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ จากการแก้ปัญหาบรรจุภัณฑ์และพัฒนางานของกลุ่มก่อนส่งคัดสรรดาว สามารถทำให้กลุ่มคัดสรรผ่านระดับ 4 ดาว และนำตราสัญลักษณ์จัดเครื่องหมายทะเบียนการค้าตามทะเบียนเลขที่ 201122402 คำขอเลขที่ 1901011959 กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกให้ ณ วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2563 งานออกแบบเดิมประยุกต์รูปแบบและแนวความคิดมาจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของกลุ่มสมาชิก ภายใต้แนวความคิด “พิปูนบ้านฉัน ย่างค่อมบ้านเรา” การออกแบบตราสัญลักษณ์มาจากรูปทรงปลาหมูแคะ โชดหิน สายน้ำ และภูเขาที่ลัดตัดทอนให้เรียบง่าย แทนค่าทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของอำเภอพิปูน การจัดวางรูปทรงปลาให้มีทิศทางเคลื่อนไหวไปมา สื่อถึงความรื่นรมย์มีความสุข ความเจริญ แทนค่าความสุขของคนในชุมชน โทนสีมาจากผ้ามัดย้อม สีฟ้าแทนค่าสายน้ำที่ใสสะอาดของอำเภอพิปูน ข้อความ หรือตัวอักษร ใช้แบบหัวกลมทำให้อ่านง่าย นำตราสัญลักษณ์มาใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อบรรจุผ้าชิ้น หรือเสื้อสำเร็จรูป 1 ชิ้น การออกแบบโครงสร้างเป็นกล่องกระดาษ ขนาด 5x26.5x19 เซนติเมตร มีส่วนตัดเจาะ จัดวางให้เข้ากับข้อความกับตราสัญลักษณ์ วัสดุในการผลิตมีการเคลือบกระดาษฟลักด้านหน้ากล่องเป็นตัวอักษร หรือข้อความ คำว่าผ้ามัดย้อมเป็นตัวอักษรศิลปะ ตัวอักษรจัดวางเรียงตามขอบกลมที่ตัดเจาะ ภาพประกอบเป็นสายน้ำและปลาที่ลัดทอนให้เรียบง่าย โทนสีเอิร์ธโทน ให้ความรู้สึกอบอุ่น สดใส มีความสุข ด้านหลังกล่องบรรจุภัณฑ์มีข้อความแสดงถึงเรื่องราวการทำงานของกลุ่ม ตราสัญลักษณ์หน่วยงานที่สนับสนุน มาตรฐาน มพข. OTOP ภาพประกอบสายน้ำและปลาที่จัดวางต่อเนื่องจากด้านหน้า ส่วนป้ายห้อยสินค้าเดิมทางกลุ่มได้สั่งผลิตเป็นงานชุดเดียวกันกับบรรจุภัณฑ์ จากการดำเนินการครั้งนี้

จึงเป็นการพัฒนาต่อเนื่องโดยนำแนวความคิดและกราฟิกจากบรรจุภัณฑ์เดิมมาออกแบบเพิ่ม ป้ายห้อยห้อยสินค้าและบรรจุภัณฑ์แบบสายคาดมีกราฟิกมาจากต้นน้ำตาปีและปลาหมูแคะ รูปแบบป้ายห้อยสินค้านำเสนอเรื่องราวที่มาของลวดลายผ้า 6 ลวดลาย กลุ่มกำหนดแนวคิดเพื่ออธิบายลวดลายผ้า ผลิตด้วยกระดาษการ์ด ขนาด 4x8 เซนติเมตร โทนสีส้ม รูปแบบบรรจุภัณฑ์แบบสายคาดเป็นงานออกแบบเพิ่มเติมเพื่อใช้กับผ้าพันคอและเสื้อ ผลิตด้วยกระดาษการ์ด ขนาด 6x25 เซนติเมตร โทนสีส้ม (ภาพที่ 9)

ขั้นตอนที่ 4 การคัดเลือกและประเมินผลงานศิลปะและออกแบบของชุมชน การคัดเลือกและประเมินผลงานศิลปะเพื่อพัฒนางานตามขั้นตอน โดยวิเคราะห์ด้วยหลักการจัดองค์ประกอบศิลปะ เพื่อนำเสนอในนิทรรศการของชุมชน ณ พื้นที่นอกชุมชน จากผลงานของกลุ่มสรุปดังนี้ 1) รูปทรง กลุ่มสามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาใช้ได้อย่างเหมาะสม มีการนำรูปทรงของธรรมชาติมาถ่ายทอดเป็นผลงานในรูปแบบเหมือนจริงด้วยการใช้รูปทรงต้นไม้ แม่น้ำ และภูเขา การให้ค่าแสงเงาน้ำหนักที่มีสัดส่วนแตกต่างในปริมาณที่เหมาะสมทำให้ผลงานดูเรียบง่ายงดงามและน่าประทับใจ 2) เนื้อหา นำเรื่องราวธรรมชาติที่เป็นมโนภาพของอำเภอพิปูน ที่หล่อหลอมจิตใจมาเป็นแรงบันดาลใจ การสร้างสรรค์ ด้วยการนำรูปทรงต้นไม้มาจัดวางไว้ทางด้านซ้าย และกลุ่มกอบัวมาจัดวางทางด้านขวา กำหนดด้านหลังของภาพเป็นแม่น้ำและภูเขา สามารถบอกเล่าถึงความเป็นพิปูนถิ่นฐานบ้านเกิดได้อย่างเป็นเอกภาพและน่าสนใจ 3) เทคนิค สมาชิกกลุ่มเลือกใช้เทคนิคการระบายสีด้วยสีอะคริลิค เนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่ได้ฝึกการระบายสีด้วยเทคนิคสีอะคริลิคจึงทำให้บางพื้นที่สีพื้นผิวขรุขระดูหยาบไม่ละเอียดละไม แต่ก็แสดงถึงความจริงใจในการสร้างสรรค์ผลงาน หลังจากสมาชิกกลุ่มผ่านการฝึกปฏิบัติงานศิลปะและออกแบบแล้ว ได้นำความรู้ไปต่อยอดการพัฒนางานมัดย้อมและ

ภาพที่ 9 ผลงานออกแบบเพิ่มเติม (ก) ตัวอย่างป้ายห้อยสินค้าด้านหน้า (ข) ด้านหลัง (ค) บรรจุภัณฑ์แบบสายคาด และ (ง) การนำป้ายห้อยสินค้าและบรรจุภัณฑ์แบบสายคาดไปใช้งานจริง

บาติคอย่างต่อเนื่องด้วยการผสมผสานเทคนิควิธีการ ทำให้สามารถขยายขอบเขตการสร้างสรรค การพัฒนาผ้ามัดย้อมและการแปรรูป การสนับสนุนกลุ่มให้คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ให้อิสระในการคิดงาน กล้าทดลองค้นหาวิธีการย้อมผ้าและการสร้างลวดลายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนางาน การแนะนำ จากการประเมินเบื้องต้น เช่น การเพิ่มน้ำหนักก่อนแกของสีย้อมบนผ้าจะทำให้เกิดมิติของสีและลวดลายที่ชัดเจนขึ้น ผลตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค คำชื่นชม การสั่งซื้อและรายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงมีความสำคัญที่สะท้อนถึงผลงานที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค งานออกแบบป้ายห้อยสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่มีการประเมินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จากตัวแทนกลุ่ม ตัวแทนผู้บริโภค ตัวแทนหน่วยงานในอำเภอ พิบูล ด้วยหัวข้อ กราฟิก ภาพประกอบ ข้อความ โทนีสี ตราสัญลักษณ์ ความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม โครงสร้าง ความเหมาะสมการใช้งาน ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ งานออกแบบทั้งป้ายห้อยสินค้าและบรรจุภัณฑ์แบบสายคาดสามารถสื่อเรื่องราวและภาพลักษณ์ของกลุ่มได้ดี ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ปรับโทนสีให้สว่างสดใสเพื่อให้สอดคล้องกับประเภทวัสดุที่ใช้ผลิตสินค้า จึงสรุปผลเพื่อพัฒนาแบบและผลิตงานจริง

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอผลงานศิลปะและออกแบบ ด้วยการจัดกิจกรรมทางศิลปะและออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย การประเมินผลการจัดกิจกรรมฯ การหาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน รูปแบบกิจกรรมเป็นการจัดนิทรรศการนอกพื้นที่ชุมชน นำเสนอผลงานของศิลปินและนักออกแบบในเครือข่าย กลุ่มผู้ผลิตและเครือข่าย การสาธิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบูรณาการโครงการวิจัย 2 แผนงาน การบูรณาการการเรียนการสอนสาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์

ขั้นตอนที่ 6 การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนให้กับ กลุ่มผู้ผลิตอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอำเภอพิบูล รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายงานศิลปะและออกแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในงานนิทรรศการศิลปะและออกแบบ เป็นการถ่ายทอดความรู้ในสถานการณ์กิจกรรมพิเศษ หรือกิจกรรมทางการตลาดซึ่งกลุ่มได้ค้นคว้าทดลองเทคนิควิธีการสร้างผลิตภัณฑ์แนวทางใหม่ของกลุ่ม หรือเรียกว่าชุดความรู้ของชุมชน

วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแลนด์เมตพัฒนางานที่กำหนดไว้และนำเสนอผลงานและความรู้ของกลุ่ม ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นอกพื้นที่ชุมชน กิจกรรม “นิทรรศการศิลปะและนวัตกรรม ชุมชน เขา ป่า นา เล” (ภาพที่ 10) ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ ห้างสรรพสินค้าโรบินสันไอเซ็น (นครศรีธรรมราช) จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นรูปแบบการนำเสนอผลงานนิทรรศการศิลปะและออกแบบของชุมชน ศิลปินและนักออกแบบในเครือข่าย กลุ่มผู้ผลิตเครือข่าย ภายในงานมีกิจกรรม ได้แก่ การแสดงผลงานศิลปะ การสาธิตการวาดภาพ การทำผ้ามัดย้อม การ

จัดบูธแสดงผลงานของกลุ่ม การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (กิจกรรมทางการตลาด หรือกิจกรรมพิเศษ) กิจกรรมบนเวที การประเมินกิจกรรม การบูรณาการการเรียนการสอนของสาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ อาจารย์และนักศึกษาและกิจกรรมนักศึกษา การบูรณาการกับแผนงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ข้อมูลงานกลุ่มได้รับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านเพจสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช และเพจมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 2) การถ่ายทอดความรู้จากชุดความรู้ของชุมชนให้กับกลุ่มผู้ผลิตอื่นที่มาร่วมกิจกรรมนิทรรศการ จัดวางแฟ้มผลงานและตัวอย่างงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3) ประธานกลุ่มพัฒนางานต่อเนื่องหลังจากจัดนิทรรศการแล้วนำเสนอผลงานผ้ามัดย้อมชุดใหม่เพื่อสรุปงาน ผลงานชุดนี้เป็นการทดลองนำวัสดุในพื้นที่คือ ต้นกกมาผสมกับผ้ามัดย้อมเพื่อออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ มีการออกแบบภาพร่างและนำเสนอตัวอย่างวัสดุ ชิ้นส่วนของกระเป๋า ที่รองจานจากต้นกกและผ้ามัดย้อม สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานวัสดุ

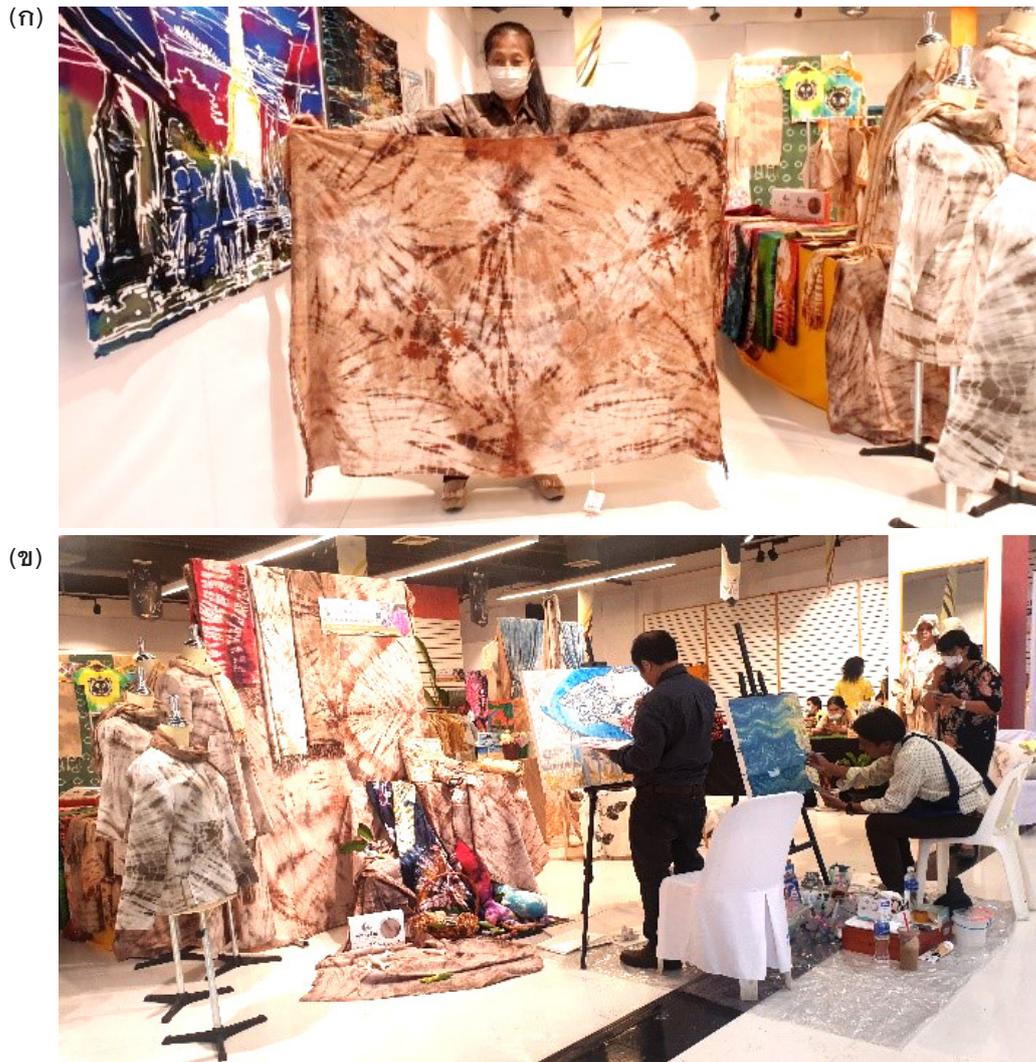
ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มและผลงานของกลุ่มด้วยหลักการของกระบวนการสร้างสรรค์ ทฤษฎีทางศิลปะและออกแบบ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแลนด์เมตนำไปผสมผสานกับทักษะของชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและงานออกแบบที่เกี่ยวข้องให้มีเอกลักษณ์ และมีการบริหารจัดการกลุ่มได้ต่อเนื่อง กระบวนการสร้างสรรค์แต่ละขั้นตอนเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย ตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล การประเมินผล เป็นวิธีการที่ผู้ถูกวิจัย (ชาวบ้าน) เข้ามามีส่วนร่วมวิจัย มีส่วนร่วมในการช่วยให้ข้อมูล เป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูล และหาวิธีการแก้ปัญหา (Chantavanich, 2012) มีการเสริมพลังกันจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาไปด้วยกันด้วยการสังเกต การสะท้อนคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Tekhanmaga et al., 2020) จากการศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการผลิตผ้าทอเกาะยอ การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผ้า คณะผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มผ้าทอ (Rodkliang & Kongseng, 2016)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแลนด์เมตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการร่วมกันด้วยกระบวนการร่วมใจ ร่วมคิด

ภาพที่ 10 บรรยายภาค “นิทรรศการศิลปะและนวัตกรรมชุมชน เขา ป่า นา เล” (ก) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมลวดลายใหม่ และ (ข) การแลกเปลี่ยนความรู้ทางศิลปะระหว่างศิลปินเครือข่ายและผู้ชมนิทรรศการ

ร่วมปฏิบัติและร่วมรับประโยชน์ และตกลงร่วมกันพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง คิดทบทวนและนำเสนอปัญหาจากงานที่ผ่านมา สรุปและหาวิธีแก้ไขด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะและออกแบบ มีการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ร่วมกัน ถ่ายทอดความรู้ ทำตัวอย่างประสานงานเครือข่ายการทำงานจากต่างภูมิภาคมาให้ความรู้ เป็นการเสริมพลัง การสร้างแรงบันดาลใจและแนวคิดเพิ่มเติม กลุ่มทดลองทำด้วยตนเอง การติดตามผลการพัฒนางาน แนะนำและหาทางแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาระหว่างการทำงานสร้างสรรค์ กลุ่มทำงานได้ตามเป้าหมายแล้วนำเสนอผลงาน มีการคัดเลือกงานและประเมินงานศิลปะ การประเมินผลงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการฉายออก (Projective technique) (Subprawong, 2013) โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งตัวแทนกลุ่ม ตัวแทนผู้บริหาร ตัวแทนหน่วยงานในชุมชนประเมินงาน เมื่อผู้ประเมินเห็นภาพผลงานแล้วสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อแนะนำการพัฒนางานจนเป็นผลงานที่เหมาะสม นำไปใช้ได้จริง ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง

การสร้างสรรคผลงานศิลปะและออกแบบ (Arts and design creation)

กระบวนการสร้างสรรค์เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและชิ้นงาน เป็นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการและทักษะทางศิลปะและออกแบบให้กับกลุ่มเพื่อนำไปผสมผสานกับทักษะของชุมชน พัฒนางานด้วยความคิดสร้างสรรค์ซึ่งส่งผลให้งานมีทั้งคุณค่าและมูลค่าเพิ่มขึ้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและประยุกต์ใช้การพัฒนาชิ้นงาน กระบวนการสร้างสรรค์เริ่มต้นด้วยการหาแรงบันดาลใจ กำหนดแนวความคิด ปฏิบัติงานเป็นขั้นตอน การแปลคำรูปความคิด จินตภาพภายในเป็นรูปภายนอกจากการเลือกวัสดุวิธีการที่เหมาะสมสร้างงานจนสมบูรณ์ เกิดเป็นผลงานศิลปะที่ประกอบด้วยองค์ประกอบศิลปะ คือ รูปทรง เนื้อหา วัสดุ วิธีการ งานสร้างสรรค์เป็นงานต้นแบบ ไม่ซ้ำแบบใคร มีลักษณะเฉพาะตัว หรือแสดงบุคลิกภาพของศิลปิน การสร้างสรรค์ที่เกิดจากความบริสุทธิ์ใจของผู้สร้างสรรค์ แสดงออกอย่างตรงใจ นับเป็นงานศิลปะ (Nimsamer, 2014) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์

ผลงานศิลปะ คือ เรื่องราว เนื้อหา รูปแบบ เทคนิควัสดุ สีเป็นทัศนธาตุหลักที่ใช้สื่อสารทั้งเรื่องราว ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก และความงาม เทคนิคเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การแสดงผลของศิลปินเห็นรูปธรรม (Tangchalok, 2007)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมดได้สร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการหาแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมในชุมชน ทั้งเรื่องราว วัสดุในชุมชน ซึ่งกลุ่มได้เห็น รับรู้ ซึมซับมาตลอด แล้วทดลองสร้างงานวิธีการใหม่ด้วยวัสดุทางศิลปะ แปลค่าความคิดความรู้สึกออกมาเป็นภาพ เป็นการทำงานศิลปะด้วยความบริสุทธิ์ใจ ผลงานจึงออกมาเรียบง่าย สะท้อนความงามที่ไม่มีการปรุงแต่ง เป็นการฝึกปฏิบัติการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่แล้วนำไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์และงานออกแบบให้มีคุณค่า มีอัตลักษณ์ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมีหลายรูปแบบหลายเทคนิควิธีการ ผลงานที่มีความงามและมีประโยชน์ใช้สอยนับเป็นงานออกแบบผลงานออกแบบที่มีคุณภาพและความงามมีทฤษฎีการออกแบบเป็นแนวทาง เช่น การใช้เส้น สี รูปทรง เอกภาพ (Kongkananda, 2006) เมื่อนำไปพัฒนางานจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนและงานออกแบบที่เกี่ยวข้องให้มีอัตลักษณ์ ซึ่งการออกแบบเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดการจดจำสามารถทำได้โดยผ่านตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์บนผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม (Plengdeesakul & Plengdeesakul, 2018)

การจัดกิจกรรมทางศิลปะและออกแบบ (Arts and design activities)

การจัดกิจกรรมทางศิลปะและออกแบบเป็นการนำเสนอผลงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชนด้วยการถ่ายทอดความรู้ การประสานงานศิลปินและนักออกแบบจากเครือข่ายทั้งในภาคใต้และภูมิภาคอื่นมาร่วมกิจกรรมปฏิบัติงานสร้างสรรค์ มีการติดตั้งผลงานศิลปะและออกแบบหลายรูปแบบในพื้นที่ชุมชน จัดวางผลงานคล้ายรูปแบบนิทรรศการชั่วคราวขนาดเล็ก การนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างงาน เช่น นำเศษวัสดุสร้างผลงานสื่อประสม การนำฟ้าย้อมผ้าและสร้างเป็นลวดลายด้วยเทคนิคพิมพ์ทุกา กลุ่มจัดกิจกรรมด้วยตนเองในชุมชน และจัดนิทรรศการศิลปะและออกแบบนอกพื้นที่ชุมชน ซึ่งลักษณะเฉพาะของพื้นที่แต่ละแห่งจะมีเรื่องราวสนับสนุนการสร้างสรรค์ การนำเสนอผลงานศิลปะในรูปแบบผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่มีผู้ชม ชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ศิลปะจัดวางผลงานประติมากรรมเมล็ดข้าว เป็นสื่อประสมจากวัสดุท้องถิ่นที่ชุมชนมีส่วนร่วม แปรเปลี่ยนขนาดตามความเหมาะสมของพื้นที่บนนาข้าวโดยจัดวางไว้ที่นาของชาวนา บ้านสวายจิก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นศิลปะที่จัดแสดงบนพื้นที่สัมพันธ์กับชุมชนทำให้ชาวนาและผู้ชมเกิดการรับรู้ ปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ (Khosithkaseam & Sangwan-maneeet, 2020)

การนำเสนอผลงานมีความสำคัญ ดังนั้นการจัดกิจกรรม

ทางศิลปะและออกแบบในรูปแบบการจัดนิทรรศการจึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการ รูปแบบนิทรรศการเผยแพร่ที่นิยมมีหลายรูปแบบ เช่น การจัดแสดงผลงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยด้วยรูปแบบศิลปะแนวจัดวางที่มีลักษณะเฉพาะตน เพื่อเป็นสื่อศิลปะที่ช่วยสร้างสำนึกทางศีลธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้ชมในสังคม (Kuphanumat, 2018) นิทรรศการศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้านภาพ 3 มิติเสมือนจริงรูปแบบ AR พิพิธภัณฑสถานบ้านจำทวี (Noisawad, 2020) กระบวนการจัดการนำเสนอรูปแบบงานศิลปะในชุมชน (Community art) เป็นนิทรรศการศิลปะและกิจกรรมเพื่อให้ผู้ชมมีส่วนร่วมเผยแพร่ข้อมูลชุมชน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน (Wanichaboon, 2020) การส่งเสริมประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ผลงานออกแบบสู่สายตาประชาชน นิทรรศการเพื่อส่งเสริมการตลาด (Wanichakorn, 2016) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมของกลุ่มเป็นงานศิลปะหัตถกรรมมีลักษณะผสมผสานของงานศิลปะและงานออกแบบที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น เมื่อสร้างสรรค์ผลงานแล้วการจัดกิจกรรมในรูปแบบนิทรรศการจึงเป็นการส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมการตลาด การพบผู้บริโภคโดยตรง มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และข้อเสนอแนะจากผู้บริโภคเป็นแนวทางการพัฒนางานให้ตรงกับความต้องการของตลาดซึ่งเป็นการสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ (Creative product)

การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยความคิดสร้างสรรค์ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีลักษณะเฉพาะ มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น กลุ่มได้เรียนรู้งานสร้างสรรค์จากเครือข่ายศิลปินและนักออกแบบจึงนำแนวทางไปทดลองพัฒนางานของตนเองบนพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์การสร้างงานศิลปะบนผืนผ้า เมื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ซึ่งมีอัตลักษณ์ของกลุ่มเด่นชัดมากขึ้น จากแนวคิดของ Mann Craft Studio เจ้าของผลงานเจดีย์ครามกว่า 52 เจด และแนวคิด 'Available Art' หรือศิลปะที่มุ่งห่มได้ การสร้างอัตลักษณ์งานชุมชนควรนำความคิดสร้างสรรค์มาเป็นแนวทาง ชุมชนควรหาทางแสดงตัวตนของกลุ่ม “การเล่าถึงคุณค่าของขั้นตอนการผลิตและที่มาของวัตถุดิบจึงสำคัญมาก เราต้องเข้าใจในตัวเอง เข้าใจในคุณค่าของชิ้นงานและเสนอคุณค่าออกมาได้อย่างครบถ้วน” (Creative Economy Agency (Public Organization), 2020)

การนำวัสดุ ทรัพยากรธรรมชาติ และเรื่องราวในชุมชนมาสร้างสรรค์งานให้เกิดคุณค่าและสร้างอัตลักษณ์ เช่น ชาวไทยยวนตำบลทุ่งไฉ้ง จังหวัดแพร่ นำต้นหอมหรือต้นหอมมาเย็บผ้าหรือเส้นด้ายจากภูมิปัญญาแล้วทอผ้าเป็นผืน แปรรูปเป็นของใช้ ของที่ระลึก เสื้อ กระเป๋า ชุดตุ๊กตาหมี เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม การสร้างคุณค่าเพิ่ม (Kaewsritthong, 2020) ชุมชนบ้านแม่พริก ตำบลห้วยไร่ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่ นำใบสักมาเย็บผ้าด้วยการวิธีการย้อมร้อน มีเจดีย์ต่าง ๆ มีการสร้างลวดลาย แปรรูปเป็นผ้าพันคอและผ้าคลุมไหล่ ผ้าเช็ดหน้า ปลอกหมอน กระเป๋าถือ กระเป๋าเล็ก และ

นำเรื่องราวการปลูกต้นสักในพื้นที่ชุมชนจำนวนมากซึ่งเป็นที่ตั้งของสวนสักแห่งแรกของประเทศไทย (Chanpoung et al., 2020) วัสดุให้สีจากธรรมชาติในจังหวัดพิษณุโลก 10 ชนิด เช่น ใบสัก ใบประดู่ ใบไผ่ ใบหูกวาง ใบขี้เหล็ก สามารถนำพิมพ์ผ้าด้วยเทคนิค Eco-Print เป็นการตกแต่งผ้าทอได้ (Pantung, 2020) กลุ่มใบไม้สีเขียวอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช นำพืช เช่น เพกา สะตอ ลูกเนียง ใบมังคุด มาสกัดสีธรรมชาติย้อมผ้าเป็นลวดลาย ออกแบบกระเป๋า ผ้าคลุมไหล่ เพื่อจำหน่าย (Sathaporn, 2012) การพัฒนาผ้าย้อมครามสกลนครทั้งการย้อมสี ลวดลาย การออกแบบให้เหมาะสมกับยุคสมัย สามารถเชื่อมโยงสินค้าจากเรื่องเล่าของภูมิปัญญา กลุ่มชาติพันธุ์กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ผู้บริโภครับรู้ (Roemsri & Kheokao, 2019) การพัฒนาผ้ามัดย้อมเพื่อเป็นสินค้าการท่องเที่ยวเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา (Bodeerat et al., 2020) การนำนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจชุมชน (Sasong, 2017) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์มีหลายวิธี เช่น การนำเทคโนโลยีมาพัฒนา หรือการผสมผสานกับวัสดุท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นพาสายามีรูปแบบที่เป็นการบูรณาการแนวคิดด้านศิลปะและการออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสิ่งทอ (Wangyen et al., 2016) การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอจันเสนลายปลาเสือดอร่วมกับงานจักสาน เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ (Inkong, 2017) ดังนั้นเมื่อนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ร่วมกับวัสดุท้องถิ่นจึงเกิดชิ้นงานที่สร้างสรรค์เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มได้

สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแลนด์เมดมีผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมลวดลายใหม่จากการเพิ่มศักยภาพด้านศิลปะและออกแบบของกลุ่มที่มีความรู้และทักษะความคิดสร้างสรรค์ นำวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาสร้างงาน สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนและนอกชุมชน ทำให้เกิดพื้นที่เรียนรู้งานผ้ามัดย้อมและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สีธรรมชาติเพิ่มขึ้น

การสร้างลวดลายผ้าชุดใหม่ 2 ชุด

กลุ่มมีผ้ามัดย้อมลวดลายใหม่คือ “เกลียวสายน้ำตาปี” และ “ต้นน้ำตาปี” เป็นการนำสีธรรมชาติทดแทนสีเคมี แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น กลุ่มได้นำคำแนะนำจากศิลปินและนักออกแบบเครือข่ายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติงานสร้างสรรค์ ณ อำเภอสิชล มาทดลองมัดย้อมผ้าด้วยสีเคมี กำหนดลวดลาย ทดลองมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติจากพืช ด้วย

การทดลองสร้างน้ำหมักอ่อนแก่ในลวดลายผ้าด้วยวิธีหยอดน้ำสุมบนผ้าในแต่ละส่วน ทำให้สีที่ได้ต่างกัน จากนั้นทำชิ้นงานลวดลายใหม่ด้วยการพัฒนาเทคนิคผสมกับบาติก ทำให้ลวดลายผ้ามีน้ำหมักอ่อนแก่เป็นลวดลายเฉพาะตัวและสวยงาม ประธานกลุ่มยังยึดมั่นแนวทางการพัฒนางานด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงบันดาลใจจากพื้นที่ ซึ่งทักษะนี้ถ้าได้ฝึกฝนต่อเนื่องจะทำให้อัตลักษณ์ท้องถิ่นชัดเจนมากขึ้น การนำสีธรรมชาติมาทดแทนสีเคมีเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม การค้นหาสารช่วยติดสีเป็นการค้นหาวิธีการทำให้สีติดดีและสีเข้มมากขึ้น กลุ่มเก็บข้อมูลการพัฒนางานต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นความรู้ของกลุ่ม สร้างแนวคิดการพัฒนางานต่อเนื่องด้วยตนเอง และเผยแพร่ความรู้ จัดทำเป็นคู่มือเล่มเล็ก เป็นชุดความรู้ชิ้นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา ลวดลายผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติจากพืชพื้นถิ่น อำเภอพิปูน นครศรีธรรมราช ด้วยกระบวนการนี้จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนเป็นนักวิจัยชาวบ้าน สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำและหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งทำให้มีการพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืน

กลุ่มนำความรู้และทักษะการทำผ้ามัดย้อมสอนคนในชุมชนและเครือข่าย

การจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้เป็นการบริหารกิจกรรมกลุ่มด้วยการเป็นวิทยากรให้กับนักเรียน ชาวบ้าน และบุคลากรของหน่วยงานในอำเภอพิปูน การขยายแนวทางการสร้างอาชีพ ส่งผลต่อการหมุนเวียนเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ได้รับการยอมรับให้เป็นวิทยากร ดังนี้ วิทยากรสอนการทำผ้ามัดย้อมให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดมิ่งคลาราม เป็นหนึ่งในครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีการศึกษา 2563-2564 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 สอนการทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติจากพืชพื้นถิ่นอำเภอพิปูนและแนวคิดการสร้างงานศิลปะบนผืนผ้า วิทยากรโครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรสตรีอำเภอพิปูน โดยพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดกิจกรรมให้กับกลุ่มสตรีในชุมชนด้วยการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการทำผ้ามัดย้อมและแปรรูปเป็นกระเป๋า เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2564 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการสอนสมาชิกกลุ่ม 2 คน ทำผ้ามัดย้อมเพื่อรองรับการผลิตงานและขยายงานในอนาคต มีการจ้างงานช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอำเภอพิปูน การจ้างงานคนในหมู่บ้านทำผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ให้เป็นเกลียว เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมทั้งในและนอกชุมชนทางออฟไลน์ คือ ที่ตั้งกลุ่ม ร้านค้าจำหน่าย กิจกรรมทางการตลาดจากการจัดนิทรรศการ และออนไลน์ คือ เพจกลุ่ม เพจสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากกว่าร้อยละ 10 ทำให้กลุ่มมีความภาคภูมิใจที่สามารถผลิตงานในชุมชนและสร้างรายได้ในชุมชนของตนเอง

การสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

1) ผลิตภัณฑ์ OTOP 4 ดาว ปัจจุบันการทำผ้ามัดย้อมด้วยสีเคมีของกลุ่มได้รับมาตรฐาน มพช.52/2557 ชนิดผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม ณ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2561 และคัดสรรดาว ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านระดับ 4 ดาว ณ วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ซึ่งกลุ่มได้พัฒนางานออกแบบบรรจุภัณฑ์ก่อนส่งคัดสรรดาว เพื่อเตรียมผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติที่มีมาตรฐาน มพช. บรรจุภัณฑ์สำหรับการคัดสรรดาว พ.ศ. 2564 จึงสะท้อนการรักษามาตรฐานผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง 2) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กลุ่มได้ยื่นขอรับรอง ได้แก่ ผ้ามัดย้อม มาตรฐานเลขที่ มพช.52/2557 ชนิดผ้ามัดย้อม ณ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2563 (ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ) ผ้ามัดย้อม มาตรฐานเลขที่ มพช.52/2557 ชนิดเส้นใยธรรมชาติ ณ วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 (ผ้ามัดย้อมสีเคมี) 3) มาตรฐานสิ่งแวดล้อม การนำพืชพื้นถิ่นที่ปลูกบริเวณที่ตั้งกลุ่มมา สกัดสีย้อมผ้าเป็นการลดการใช้สารเคมี

นอกจากการทำผ้ามัดย้อมด้วยสีเคมีจะได้รับมาตรฐาน มพช. แล้ว กลุ่มได้ส่งผ้าไปตรวจสอบและได้รับการรับรองความปลอดภัย และมีโรงเรือนย้อมผ้าที่ปลอดภัย การทำงานของกลุ่มจึงได้รับรางวัลมาตรฐานสิ่งแวดล้อมจากโครงการตามแนวทางพระราชรัฐ ประจำปี พ.ศ. 2561 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช แปรรูปผลิตภัณฑ์ (ปลาตุ๊ก จิ้งหรีด ผ้ามัดย้อม) กองทุนหมู่บ้านทุ่งนาใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลยางค่อม อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2562 และกลุ่มยังรักษามาตรฐานอย่างต่อเนื่อง กลุ่มลดการใช้พลังงานจากก๊าซในขั้นตอนสกัดสีย้อมผ้า ลดต้นทุนด้วยการใช้ไม้พินและถ่าน ซึ่งมาจากสวนผลไม้ของกลุ่มสมาชิก และซื้อถ่านจากสมาชิกหมู่ที่ 8 ตำบลยางค่อม มังคุดมาจากการปลูกในสวน มีผลไว้รับประทานและจำหน่าย นำใบและเปลือกมาเป็นสีย้อมผ้า ดอกดาวเรืองเป็นพืชที่กลุ่มปลูกไว้และได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายที่จัดส่งดอกดาวเรืองมาย้อมสีผ้า กลุ่มจึงเกิดความเชื่อมั่นแนวคิดการนำสีธรรมชาติมาสร้างสร้างงาน ปัจจุบันกระบวนการย้อมผ้าจึงเป็นการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ลดต้นทุนการผลิตซึ่งทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น

จากพัฒนางานของกลุ่มในช่วง พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2564 กลุ่มมีผลดำเนินการที่สะท้อนความมุ่งมั่นพัฒนางานทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการผสมผสานวิธีการสร้างงานแบบใหม่ แนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติจากยอดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้น การแสดงความคิดเห็นผ่านเพจของประธานกลุ่ม การทำกิจกรรมของหมู่บ้านและอำเภอโดยกลุ่มมีส่วนร่วม จากสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้กลุ่มต้องปรับวิธีการนำเสนอจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางสื่อออนไลน์ให้มีความต่อเนื่อง ทั้งข้อมูลผลิตภัณฑ์ กิจกรรมของกลุ่มทั้งการพัฒนางานผ้าและกิจกรรมเพื่อชุมชน

แนวทางการพัฒนางานของกลุ่มด้านศักยภาพกลุ่มและชิ้นงานตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง มีดังนี้ 1) ต้นทางเป็นการเพิ่มศักยภาพและคุณภาพ คือ ศักยภาพของกลุ่มด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้าและการมัดย้อม การพัฒนาคุณภาพผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติจากพืชพื้นถิ่น ลวดลายใหม่ รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ตามเทรนด์โลก การจัดทำแผนธุรกิจ 2) กลางทางเป็นการแปรรูปเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่า คือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมด้วยความคิดสร้างสรรค์และเทรนด์โลก การค้นหาสีธรรมชาติจากพืชพื้นถิ่นชนิดอื่น ๆ มาย้อมผ้าตามแนวทางรักษาสีสิ่งแวดล้อม การรักษาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ 3) ปลายทางเป็นการหาช่องทางจำหน่าย คือ การจำหน่ายแบบออนไลน์ การจำหน่ายตลาดต่างประเทศ จากแนวทางดังกล่าวควรเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ แผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลยางค่อม โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรสตรีอำเภอพิปูน และโครงการที่เกี่ยวข้องจะทำให้กลุ่มมีการพัฒนาต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนต่อไป

ผลกระทบและความยั่งยืน

ของการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาด้านความรู้และทักษะทางศิลปะและออกแบบของวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด

วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมดมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์ คือ หาแรงบันดาลใจในการทำผ้ามัดย้อมให้มีลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่มาจากสภาพแวดล้อมในพื้นที่อำเภอพิปูน การพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้วิธีการใหม่เพิ่มเติมเพื่อค้นหาผ้ามัดย้อมลวดลายใหม่ เรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์จากศิลปินและนักออกแบบเครือข่าย การออกแบบภาพร่างก่อนการทำงานจริง และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทำให้กลุ่มผู้ผลิตสามารถสร้างงานที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ จึงทำให้กลุ่มมีผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ และพัฒนาผ้ามัดย้อมให้มีคุณค่าด้วยการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มพช. เลขที่ 52/2557 และกลุ่มยังพัฒนางานเพิ่มด้วยการคิดค้นวิธีการทำผ้ามัดย้อมและบาติกจนเป็นผลงานใหม่ของกลุ่ม ซึ่งแสดงถึงการพัฒนาตนเองทั้งความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง

ผลทางด้านเศรษฐกิจ

การพัฒนาผ้ามัดย้อมให้มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น ความสวยงามและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ทำให้กลุ่มสามารถจำหน่ายผ้าจากลวดลายเดิมและลวดลายใหม่ได้เพิ่มขึ้น สร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการมากกว่าร้อยละ 10 ทางกลุ่มจึงเกิดความภาคภูมิใจกับผลการพัฒนางานของตนเอง ก่อนเข้าร่วมการดำเนินโครงการในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 - พฤษภาคม พ.ศ. 2563

กลุ่มมีรายได้ 68,200 บาท/ปี โดยเป็นรายได้ที่มาจากผลิตภัณฑ์ มัดย้อมสีเคมีและสีธรรมชาติ ทั้งผลิตภัณฑ์ผ้าชิ้นและผลิตภัณฑ์ สำเร็จรูป และตลอดการดำเนินโครงการ คือในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 – 30 เมษายน พ.ศ. 2564 และหลังดำเนินโครงการวิจัย วิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมดมีรายได้รวมประมาณ 165,385 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2564) เพิ่มขึ้นร้อยละ 142.5 โดยมีรายได้จากงานวิจัย 17,880 บาท คิดเป็นสัดส่วนรายได้จาก งานวิจัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.22 จากรายได้เดิมรวม 68,200 บาท/ปี จึงถือได้ว่ามีผลลัพธ์ที่ผ่านเกณฑ์ โดยช่วงสถานการณ์การระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 ไม่มี รายได้จากการทำงานผลิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งทางกลุ่มมีการพัฒนางานเพื่อ รองรับการทำงานทั้งการจำหน่ายแบบออนไลน์และออฟไลน์เมื่อ สถานการณ์ดีขึ้นในอนาคต

ผลทางด้านสังคม

ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเป็นวิทยากรสอนมัดย้อม ทั้งจากการดำเนินงานตามขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนใน ชุมชน เครือข่าย เป็นวิทยากรให้โรงเรียนและหน่วยงานในพื้นที่ มี

โครงการพัฒนากลุ่มอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และการร่วมกิจกรรม ระดับจังหวัด คือ แผนพัฒนาหมู่บ้านบ้านทุ่งนาใหม่ ประชาชน ชุมชน ขับเคลื่อนแผนงานโคกหนองนาโมเดล ศูนย์เรียนรู้กลางโคกหนอง นาโมเดล โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรสตรีอำเภอพิบูลย์ โครงการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรี ธรรมราช กิจกรรมย่อยโครงการส่งเสริมเครือข่ายองค์ความรู้ KBO (Knowledge-Based OTOP) จังหวัด ประจําปีงบประมาณ 2564

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) และ หน่วยบริหารและ จัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบาย การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ประจําปีงบประมาณ 2563 สัญญาทุนเลขที่ มรก.-บพท. 002/2563 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช กรมการพัฒนา ชุมชน กระทรวงมหาดไทย และอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

References

- Bodeerat, C., Chimsri, S., & Bumyut, N. (2020). Creating additional value of tie dye cloth products: Case study of Ban Mung community, Noen Maprang district, Phitsanulok province. *Phikun Journal, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University*, 18(1), 182–204. (in Thai).
- Chanpoung, M., Dangkong, W., Koonkleang, P., Thanakwang, S., Buaban, N., & Ninlaphat, A. (2020). Development of tie-dyed from natural dye extracted from teak leaves at Ban Mae Phuak, Huai Rai subdistrict, Den Chai district, Phrae province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 8(1), 250–262. (in Thai).
- Chantachon, S., Boonchai, P., & Thidpad, P. (2009). Cultural identity and local art values and application of local products for economic and cultural tourism value added of the Northeast, the Central, and the South of Thailand. Retrieved August 21, 2021, from: <http://ocac.go.th/?3d-flip-book=คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม>. (in Thai).
- Chantavanich, S. (2012). *Qualitative research*. (20th edition). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai).
- Community Development Department. (2020). Products of Nakhon Si Thammarat. Retrieved July 29, 2020, from: https://www.ooptoday.com/view_prov.php?prov=80. (in Thai).
- Creative Economy Agency (Public Organization). (2020). Crafts industry and return to local areas. Retrieved July 20, 2021, from: <https://www.cea.or.th/th/single-research/crafts-industry-covid-19>. (in Thai).
- Inkong, P. (2017). Siamese tiger fish pattern of Chan Sen woven: The application of basketry for the development of community products in Nakhon Sawan province. *Journal of Fine Arts Research and Applied Arts*, 4(2), 261–286. (in Thai).
- Kaewsritthong, J. (2020). Management and development of knowledge and local wisdom for linking to community enterprises in Phrae: A case study of Morhom fabric manufacturing by Thai Puan people. *Journal of Social Development*, 22(1), 2020, 69–81. (in Thai).
- Khositkhaseam, P., & Sangwanmaneeet, S. (2020). The creation rice of land by used in mixed media arts. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(12), 292–304. (in Thai).
- Kongkananda, M. (2006). *Art of designing* (2nd edition). Bangkok: Core Function. (in Thai).

- Kuphanumat, C. (2018). Spirit–universe: Creation of contemporary arts of morality reminiscence medias. *Journal of Fine Arts, Chiang Mai University*, 9(1), 44–94. (in Thai).
- Kusalanon, R., Sukkay, C., & Kaewtatip, A. (2021). Design and development of local woven fabrics to promote local identity and add value to cultural products in Chiang Saen community, Chiang Rai province. *Area Based Development Research Journal*, 13(1), 16–30. (in Thai).
- Nakhon Si Thammarat Provincial Agriculture and Cooperatives Office. (2021). Nakhon Si Thammarat provincial agriculture and cooperatives office supports the project of promoting OTOP inno–life tourism–based communities and categorizing tourism communities strategies. Retrieved August 19, 2021, from: https://www.opsmoac.go.th/nakhonsithammarat–activity–preview–411491791866?fbclid=IwAR0mttGum_lmXH06SmCVMqTsmBGjzLUIVz8UxJ4btPFHgDK59IAvXPYU. (in Thai).
- Nakhon Si Thammarat Provincial Office. (2020). Provincial strategy 2019: Provincial annual action plan of fiscal year 2019. Retrieved June 27, 2020, from: http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/datacenter/detail.php?news_id=1024257. (in Thai).
- Nimsamer, C. (2014). *Composition of art* (9th edition). Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (in Thai).
- Noisawad, N. (2020). The creating of 3D augmented reality for tourism Ja Thawee folk museum. *Journal of Thitath Watthanatham*, 19(1), 94–115. (in Thai).
- Pantung, P. (2020). The study of process of decorating woven fabric with color painting from natural materials. *Life Sciences and Environment Journal*, 21(2), 492–501. (in Thai).
- Payungsin, S. (2020). Community participation in developing value–added products of Khok Samrong herb supportive community enterprise, Phaniat sub–district, Khok Samrong district, Lop Buri province. *Journal of BSRU–Research and Development Institute*, 5(2), 148–158. (in Thai).
- Plengdeesakul, B., & Plengdeesakul, P. (2018). Developing creative products by adopting local wisdom of natural resource deployment in communities located near Chulabhorn dam: A case study of Mae Somsri processed fresh water fish community enterprise at Tung Lui Lai sub–district, Kon San district, Chaiyaphum province. *Journal of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University*, 10(2), 206–230. (in Thai).
- Prabudhanitisarn, S. (2004). *Participatory action research: Concept and practice* (3rd edition). Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai).
- Rodkliang, S., & Kongseng, N. (2016). The development of Koh Yo textiles products by community participating process: A case study Ban Tha Sai community Ko Yo sub–district, Muang district, Songkhla province. *Walailak Adobe of Culture*, 16(2), 95–111. (in Thai).
- Roemsri, J., & Kheokao, J. (2019). Identity communication strategy of indigo dyed in Sakon Nakhon. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(4), 178–190. (in Thai).
- Sasong, C. (2017). The role of OTOP producers in Mae Hong Son province in building economic value, with the participation of other stakeholders, in communities through the use of production innovation. *Academic Journal Bangkok Thonburi University*, 6(1), 23–33. (in Thai).
- Sathaporn, C. (2012). Creating printmaking artworks with natural dyes from plants in Nakhon Si Thammarat province. *Fine Arts Journal*, 3(1), 267–301. (in Thai).
- Subprawong, K. (2013). *General psychology* (21th edition). Bangkok: Bangkok University. (in Thai).
- Tangchalok, I. (2007). *Teaching methods and advanced fine arts creation*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (in Thai).
- Tekhanmaga, K., Thampruanb, P., & Tekhanmag, K. (2020). A develop hand woven madmee cotton fabric dyed with natural dyes based on wisdom, to the creative economy of Khok Charoen district, Lopburi province. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 13(4), 84–115. (in Thai).
- The Bureau of Local Wisdom and Community Enterprise Promotion. (2021). OTOP project. Retrieved August 19, 2021, from: <https://cep.cdd.go.th/เกี่ยวกับ-otop/ข้อมูลทั่วไปotop>. (in Thai).
- Wangyen, J., Supasetsiri, P., Inchan, N., & Thangjarean, W. (2016). The analytical study of fabric products from Pasaya. *Rommayasan*, 14(1), 179–191. (in Thai).
- Wanichaboon, N. (2020). Mae Ka panoramic. *Journal of Fine Arts, Chiang Mai University*, 11(1), 13–42. (in Thai).
- Wanichakorn, A. (2016). *Local product designs*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai).